

Novokřtěníci a (ne)násilí

Mgr. Jana Valtrová, Ph.D.

jvaltrova@phil.muni.cz

Harrison Ford mezi Amiši ve filmu Svědek (Witness, 1985)

Struktura přednášky

- Novokřtěnectví a jeho vznik v kontextu evropské reformace
- Perzekuce novokřtěnců a jejich migrace po Evropě
- Principy nenásilí a neodporování v dějinách novokřtěnectví
- Důsledky odmítání násilí pro novokřtěnce v dějinách a současnosti

Terminologie

Novokřtění – „nově pokřtění“

Habáni – termín ze slovenského prostředí, není obsažen v pramenech týkajících se 16. a 17. století na Moravě.

Toufaři – z německého taufen, křtít

Křtění, bratři němečtí, sami sebe nazývali bratry/Brüder

Anabaptisté

Wiedertäufer – něm. „znovu pokřtění“

Hutterer/Huterité/Hutterité – jde o označení jen jedné ze skupin, která dosáhla největšího počtu stoupenců a přežila dodnes.

Mennonité, Amišové – skupiny novokřtěnců v Holandsku a posléze v Kanadě a USA, dnes mají mennonité svá sídla i jinde ve světě.

Katolické pojetí distribuce Boží milosti

Johannes Hopffe, 1585,
epitaf ve Wriesbergu

Církev

Svatá trojice

Svätosti

Klíčové události 20. let 16. stol.

- 1517 vystoupení Martina Luthera, 95 tezí
- 1522 Ulrich Zwingli v Curychu kritizuje katolickou církevní praxi jako nebiblickou
- **1525 Zwingli v Curychu nahradil mši Večeří Páně – vzorem bylo evangelium**
- 21. ledna **1525 první „nový křest“** v Curychu, mezi „zakladateli“ Konrád Grebel, Georg Blaurock, Felix Manz, Wilhelm Reublin, křest na základě víry. Odmítali křest dětí jako nebiblický.
- Od roku 1526 sílí pronásledování novokřtěnců v německých zemích, jak ze strany protestantů, tak i katolíků
- 1526 Balthasar Hubmaier přichází do Mikulova, počátky přesídlování novokřtěnců

Charakteristika novokřtěnectví

- Novokřtěnectví – nejedná se o jednotnou církev, ale spíše různorodé hnutí, jehož členy byla řada kazatelů a jejich stoupenců.
- Teologie i praxe jednotlivých skupin se v dílčích bodech lišila a liší, mají však určité společné rysy
- Dnes mají své pokračovatele v současných církvích huteritů, mennonitů a amišů, které jsou rozšířeny zejména v Kanadě a USA.

Některé zásadní teologické otázky reformace

- otázka „ospravedlnění“
- křest dětí vs. křest na základě víry
- autorita církve x autorita bible
- vztah ke světské moci, zvláště pokud tato se nechová podle biblických ideálů

Everard Meyster, De kruysleer ter zaligheydt /The Doctrine/Ladder of the Cross Leading Towards Salvation, Amsterdam: Cornelis de Bruyn, 1658.

Klíčové rysy novokřtěnectví

- Důraz na život ve společenství
- Následování Krista v každodenních činnostech, vzorem jsou evangelia
- Odmítání násilí ve všech formách (x Münsterská komuna jako ozbrojená rebelie 1534-1535)
- Pouze některé skupiny praktikovaly společné vlastnictví

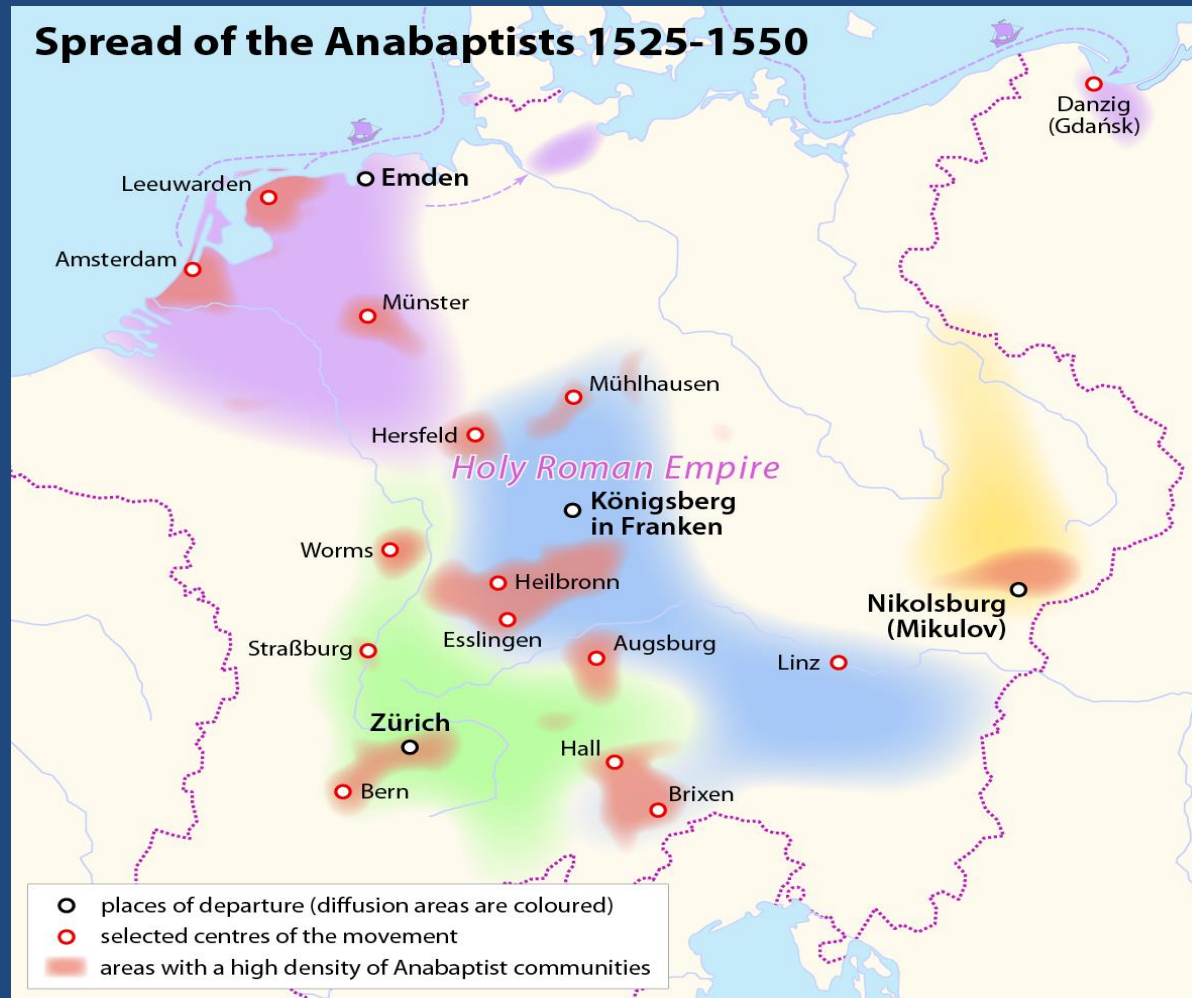

1. Anabaptism in Towns and Villages, South and Central Germany, Switzerland and Austria, 1525-1529

Perzekuce novokřtěnců na území Svaté říše německé a v rakouských zemích

- Zpočátku novokřtění veřejně kázali a hlásali své přesvědčení, postupně se začali skrývat a byli nuceni se stěhovat
- Potlačováni jak katolíky, tak protestanty – důvodem obavy z „rebelie“ (Münsterská komuna)
- 1527 Felix Manz, jeden ze švýcarských zakladatelů hnutí odsouzen k smrti utopením
- Během 20. let 16. stol. odchod na jižní Moravu, diskuse „o meči“, tj. o použití násilí a účasti na násilí (např. podíl na válce prostřednictvím placení daní)

Rozšíření novokřtěnců v Evropě v letech 1525-1550

By Maximilian Dörrbecker (Chumwa) - Own work, based on (1), (2), (3), CC BY-SA 2.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=14575846> (10. 10. 2017)

Novokřtění na titlní stránce knihy *Gründliche kurtzverfaste Historia von Münsterischen Widertauffern* Kryštofa Erharta, 1589.

Rozvoj novokřtěnectví na jižní Moravě

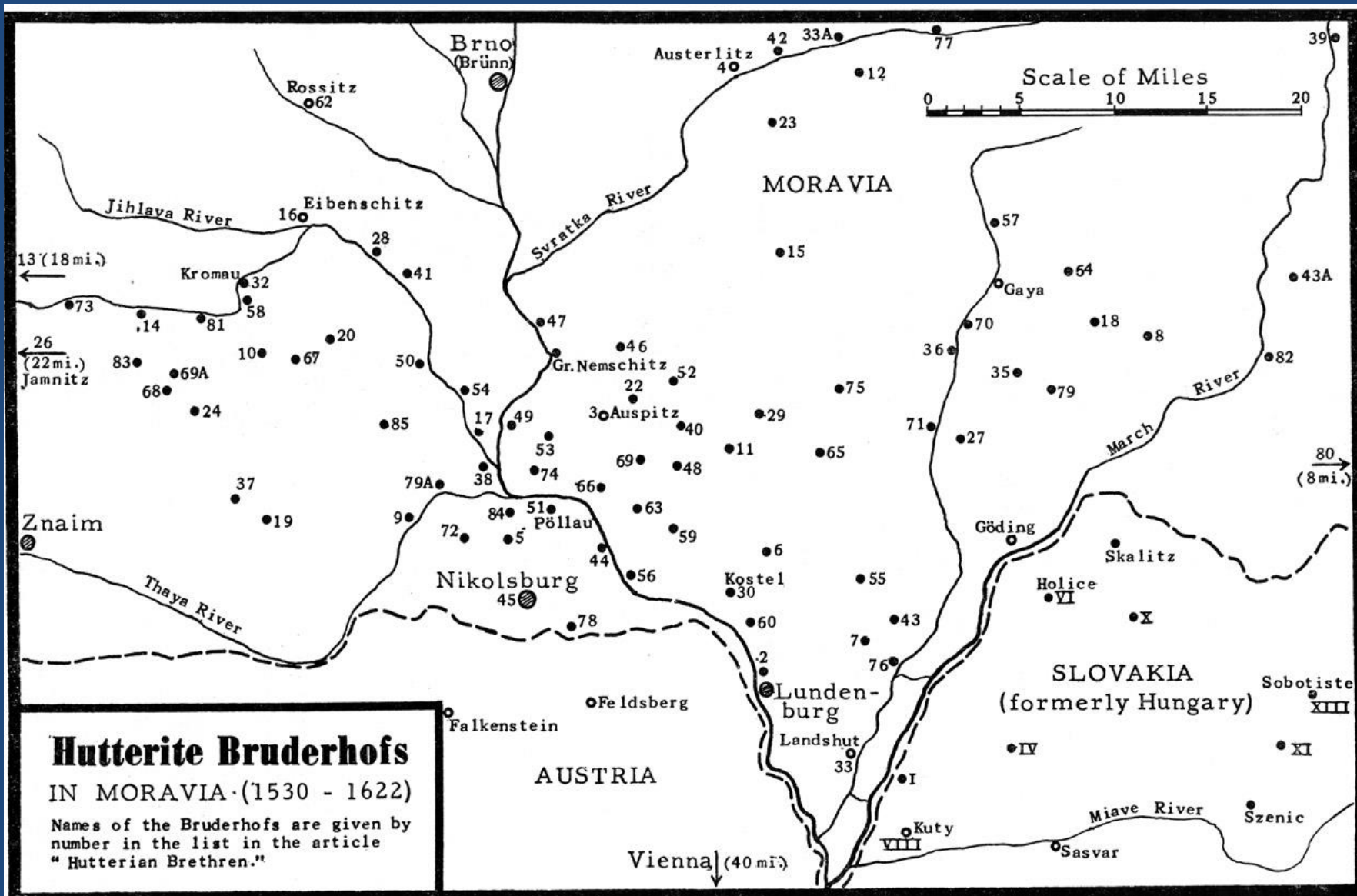
- Perzekuce novokřtěnců v okolních zemích
- Ekonomické a společenské okolnosti usazování novokřtěnců – hospodářský přínos, tzv. nadkonfesijní křesťanství moravské šlechty

Table 5. Estimated number of Hutterites

Period	No. of communities	No. of Hutterites *
1531-50	31	3,100-9,300
1565-92	68	6,800-20,400
1593-1622	75	7,500-22,500
1531-1622	102	17,400-52,200

* Assuming that one community numbered one hundred to three hundred inhabitants.

Převzato z C.-P. Clasen, *Anabaptism, A Social History, 1525-1618*, Ithaca and London: Cornell University Press 1972.

Zdroj: Mennonite Encyclopedia, v. 2, p. 860.

- Bývalý novokřtěnecké dům,
zal. 1545 Staré město,
Břeclav, foto 1970.

- Velké Leváry, Slovensko, po
roce 1622, foto 1970, převzato z Hostetler,
1974, s. 86.

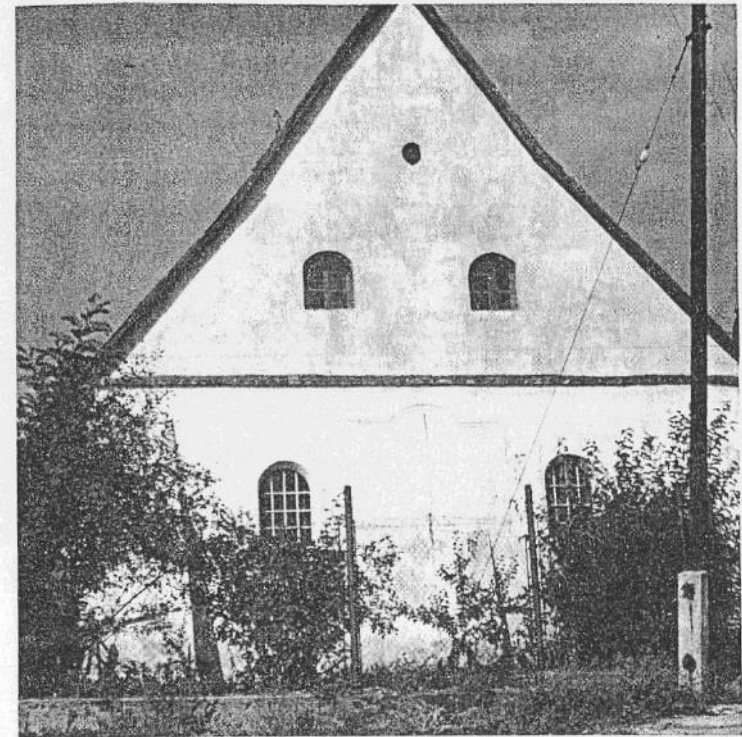

Figure 15. *Top*, house in Altenmarkt Bruderhof, founded in 1545, today near Břeclav, Slovakia (Photograph, 1970); *bottom*, gable of Hutterite dwelling at Grosschützen (Velké Leváry), Slovakia. (Photograph, 1970)

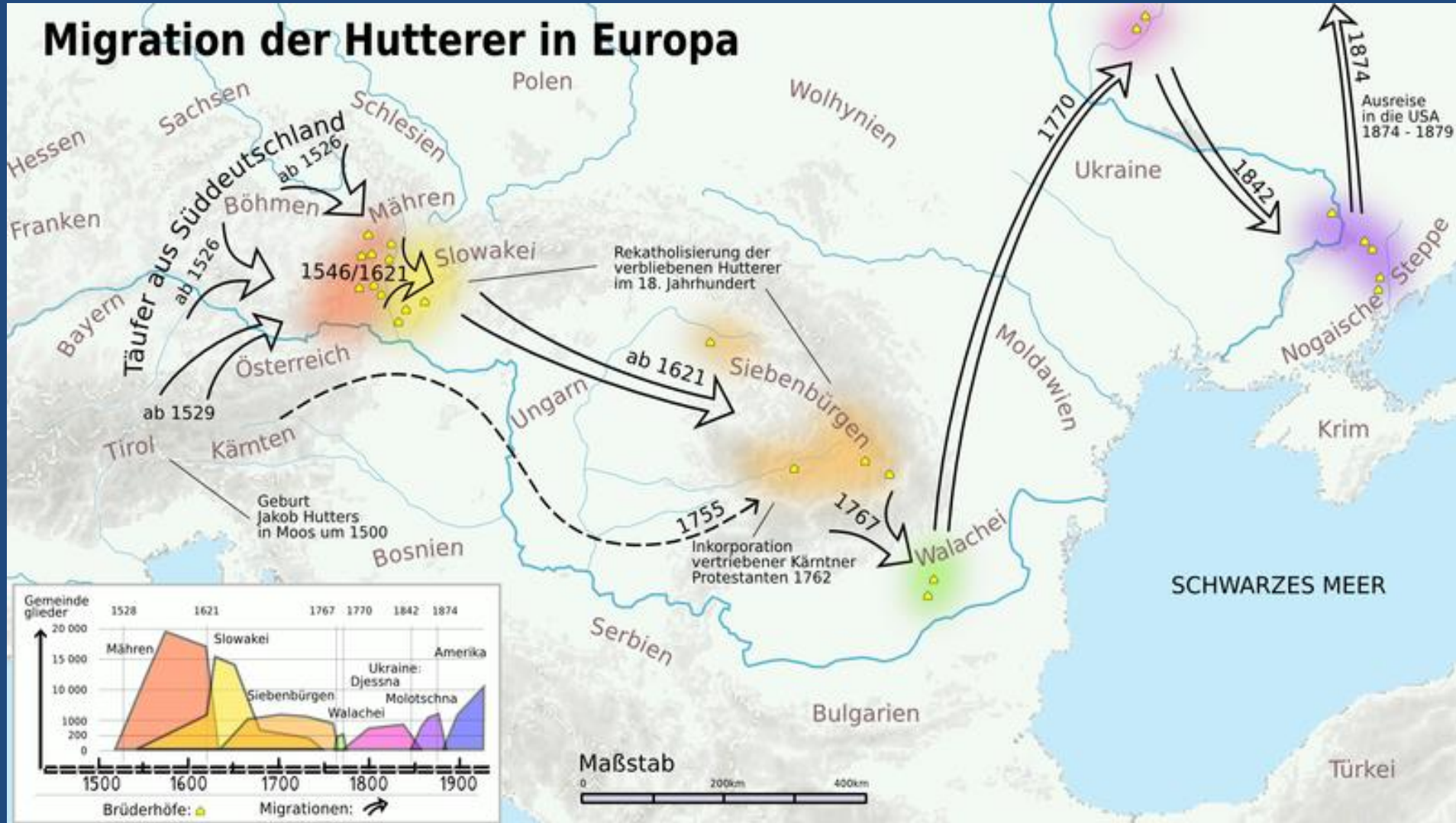
Schleitheimská konfese, 1527

- Pojednává o sedmi bodech vyznání – křest, exkomunikace, večeře Páně, oddělení od světa, pastýři obce, meč (násilí), přísaha

„O meči“ – přeneseně o násilí obecně

- Meč je nástrojem světské moci, ale není nástrojem Kristova společenství
- Jediným možným trestem, který společenství křesťanů smí používat je vyloučení či izolace

Migration der Hutterer in Europa

By Maximilian Dörrbecker (Chumwa) - Own work, based on (1), (2), (3), CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=14575846> (10. 10. 2017)

Bývalé sídlo novokřtěnců ve Velkých Levárech, dnes muzeum

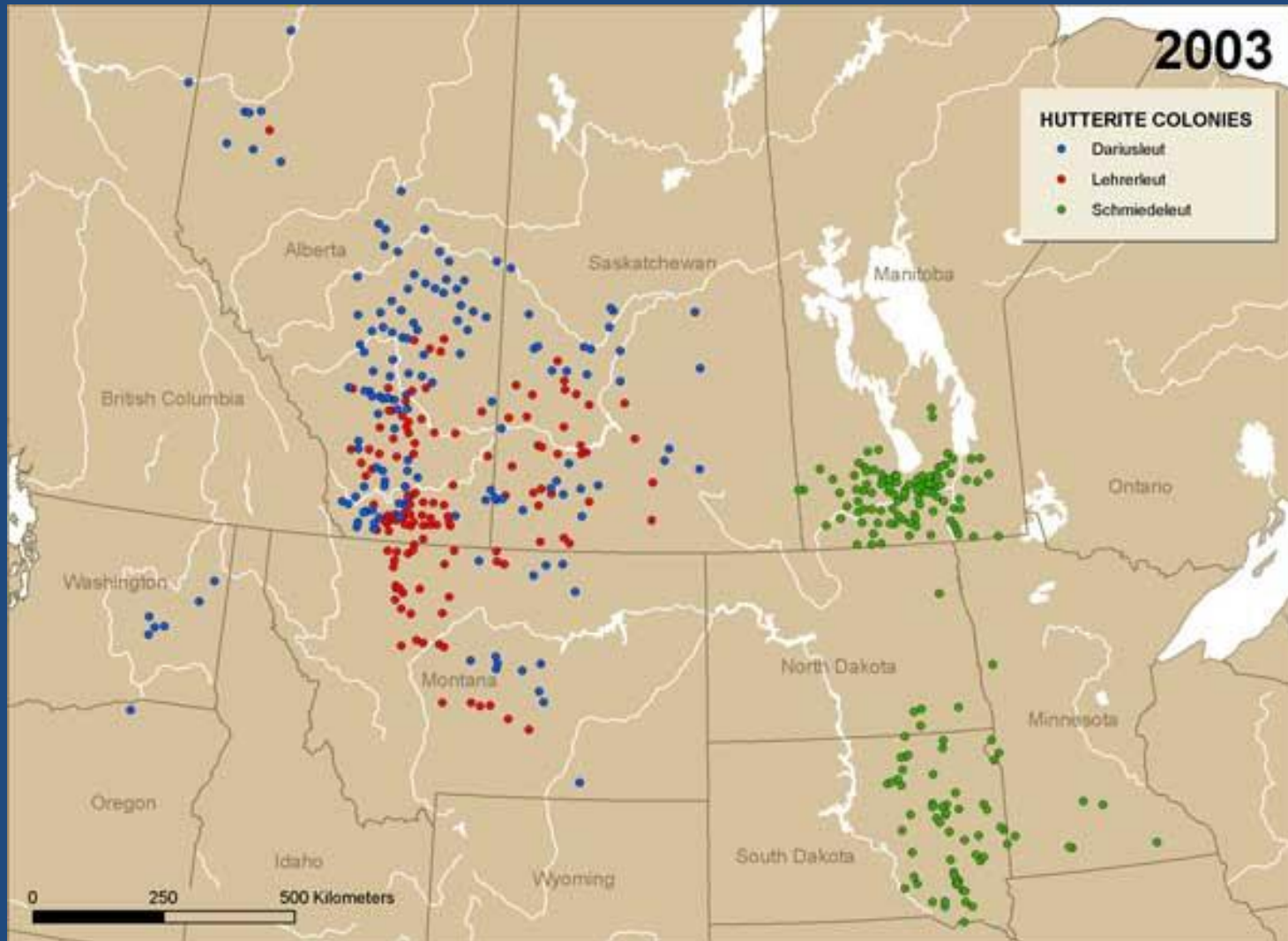

Hutterité a druhá světová válka – přesun kolonií z USA do Kanady

Lehr, J., B. McGregor and W. Hiebert, 2006. *Mapping Hutterite Colony Diffusion in North America*. Manitoba History, No. 53, pp. 29-31.

Komunity huteritů v USA a Kanadě

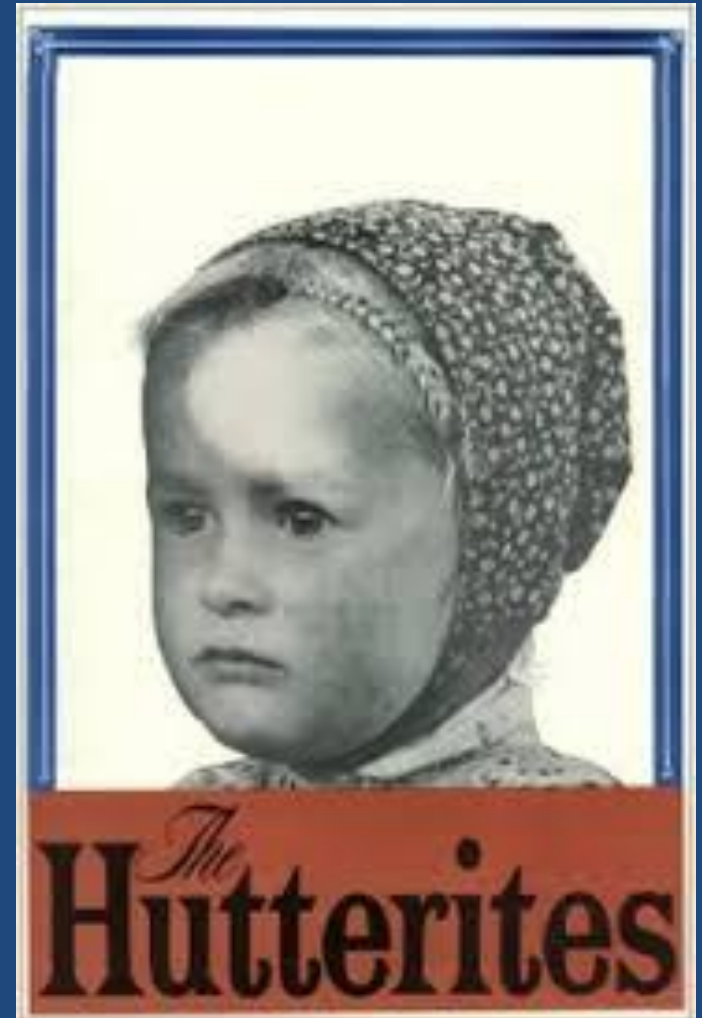

Lehr, J., B. McGregor and W. Hiebert, 2006. *Mapping Hutterite Colony Diffusion in North America*. *Manitoba History*, No. 53, pp. 29-31.

Další tipy

- Pro vhled do života huteritů v polovině 20. století doporučuji dokument z roku 1964 režiséra Colina Lowa, (28 min.). Zdarma online na National Film Board of Canada:

https://www.nfb.ca/film/the_hutterites/

Vybrané publikace

- Emese Bálint, "Migration and survival of the Hutterite Brethren in central Europe." *Acta Ethnographica Hungarica* 60, no. 2, 2015, pp. 267-285.
- Claus-Peter Clasen, *Anabaptism, A Social History, 1525-1618*, Ithaca and London: Cornell University Press 1972.
- John A. Hostetler, *Hutterite Society*, Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press 1974.
- Jarold Knox-Zeman, *The Anabaptists and the Czech Brethren in Moravia*, The Hague: Mouton & Co. 1969.
- Werner O. Packull, *Hutterite Beginnings*, The Johns Hopkins University Press 1999.
- James Stayer, *Anabaptists and the Sword*, 1976.
- ...